

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

*Pediatric neuropsychological intervention:
A critical review of science and practice*

Scott Hunter & Jacobus Donders (red.), (2007)
Cambridge: Cambridge University Press
493 pagina's
ISBN 9780521875509

Met hooggespannen verwachtingen begon ik te lezen in het bijna vijfhonderd pagina's tellende boek *Pediatric neuropsychological intervention*. Een boek vol over kinderneuropsychologische behandeling, wat kan een kinderneuropsycholoog zich beter wensen? De auteurs Hunter en Donders hebben dit boek samengesteld met bijdragen van maar liefst 34 coauteurs, internationale experts op het gebied van de kinderneuropsychologie en aanverwante gebieden. Om een indruk te geven van de inhoud van het boek eerst een opsomming van de vier secties, welke ik vervolgens een voor een zal bespreken. Ten slotte zal ik vertellen of mijn hooggespannen verwachtingen waargemaakt zijn.

Sectie I: 'Fundamentals of pediatric neuropsychological intervention'

Sectie II: 'Managing neurocognitive impairments in children and adolescents'

Sectie III: 'Medical, rehabilitative and experimental interventions'

Sectie IV: 'Future directions'

Sectie I frist het geheugen op met betrekking tot de neuroanatomie van het zich ontwikkelende brein en bespreekt de belangrijkste neurocognitieve functies. Dat is alvast prettig. Tijdens het lezen van deze sectie wordt duidelijk dat het boek niet alleen gaat over behandeling maar ook over 'assessment'. Immers, 'assessment guides intervention', sterker nog 'assessment is intervention', aldus de auteurs. Dit laatste gaat me iets te ver; gelukkig wordt deze onliner enigszins genuanceerd door de toevoeging 'in the sense that it changes aspects of the child's environment by educating interveners, increasing motivation, and addressing interfering emotions'. Hiermee ben ik het eens, alhoewel behandeling naar mijn idee een aantal stappen verder moet gaan, en wel degelijk 'care' of 'cure' tot doel moet hebben. In sectie I worden vervolgens onderwerpen besproken zoals multiculturele aspecten van interventie, en de brug tussen de neuropsychologische praktijk en interventieprogramma's voor scholen; relevante

thema's, maar vanwege de Amerikaanse invalshoek (specifieke gesubsidieerde schoolprojecten) beperkt van toepassing op onze Nederlandse situatie.

De titel van sectie II en de hoofdstukbenamingen binnen deze sectie beloven uitgebreide besprekingen van behandelingen van (neurocognitieve) beperkingen bij *traumatic brain injury* (TBI), kanker, epilepsie, genetische syndromen, leerproblemen, autisme, aandachtsproblemen, executieve problemen en motorische problemen. Eenmaal aanbeland in de diverse hoofdstukken, lees ik met name veel over de diagnostiek en de neuropsychologische defecten bij genoemde stoornissen en is de paragraaf over interventie in de meeste hoofdstukken zeer beperkt. Desondanks is de tekst informatief, en zie ik een interessante rode draad door de diverse hoofdstukken: naast de traditio-

Een goede start

nele medicamenteuze behandelingen voor neurologische en psychiatrische stoornissen zijn andere behandelvormen in opkomst. Deels voortbordurend op de ervaringen in de revalidatiepsychologie, maar ook gebaseerd op nieuwe inzichten. Zo worden meer behandelingen gericht op de neurocognitieve beperkingen in de vorm van trainingen. Ook rapporteren de auteurs een toenemend gebruik van internet (video-conferencing, self-guided instructie-materiaal) in het kader van preventie en als onderdeel van de behandeling. Zo wordt behandeling nu ook meer gericht op het systeem (ouders, gezin) in plaats van alleen op (de stoornis van) het kind. Een voorbeeld is een interventie gericht op het probleemoplossend vermogen binnen het gezin na TBI. Deze methode is recent onderzocht binnen een 'randomised controlled clinical trial' en geeft goede verbeteringen ten aanzien van de ervaren stress door de ouders en de aanpassingen van het TBI-kind, aldus de auteurs. De term 'randomised controlled clinical trial' is hip, ook in Nederland, nu we in het kader van de bezuinigingen in de zorg efficiënter en effectiever moeten behandelen en dus *evidence based*. Dit betekent dat de effectiviteit van de behandeling in een gedegen opgezet patiëntgebonden-wetenschappelijk onderzoek bewezen moet zijn, dus in gerandomiseerde gecontroleerde klinische trials. En dat is nu juist het probleem! Behandelmethoden en protocollen genoeg, maar slechts enkele zijn goed onderzocht op hun effectiviteit, en met dit dilemma worstelen alle 34 coauteurs van dit boek. Dit gezegd hebbende stuit ik aan het einde van sectie II op een interessante tabel met 'evidence based studies of neuropsychological interventions for executive dysfunction'.

Die is nuttig, en met de details van de studies en referenties gemakkelijk terug te zoeken en voor klinisch gebruik te raadplegen. Deze tabel roept wel de vraag op wanneer een behandelmethode voldoende evidence based is. Niet iedere studie die gerapporteerd wordt in de tabel is een dubbelblind gerandomiseerd placebo-gecontroleerde studie met grote patiëntenpopulaties en controlegroepen.

Ook overzichtelijk weergegeven en nuttig voor de klinische praktijk is een tabel met interventiestrategieën voor executieve functieproblemen, opgesplitst in diverse neurocognitieve functies, per leeftijdscategorie. Zo wordt beschreven hoe je plannings- en organisatieproblemen te lijf kunt gaan in de adolescentie. En dat is zinvol in deze tijd. Verderop in deze sectie wordt een gedragstherapeutische behandeling van ticstoornissen beschreven, evenals het kleinschalig wetenschappelijk onderzoek dat hieromtrent verricht is met de daarbij horende kanttekeningen en tips voor toekomstig onderzoek. Informatief! Dat geldt ook voor het hoofdstuk over de behandeling van motorische stoornissen; zeer gedetailleerd wordt het scala aan motorische stoornissen (van *cerebral palsy* tot *developmental coordination disorder*) beschreven met de mogelijkheden en onmogelijkheden van herstel van functies. En daarmee eindigt een informatieve uitgebreide sectie.

Sectie III begint met het beschrijven van farmacologische interventies voor neuro-ontwikkelingsstoornissen, waarbij autisme spectrum stoornissen als voorbeeldmodel worden genoemd. Nou niet de meest voor de hand liggende stoornis als het gaat om het effect van medicatie, dacht ik in eerste instantie. Na de argumentatie dat ASS bestaat uit niet een, maar grofweg drie kerndefecten (op sociaal gebied, met betrekking tot communicatie en ten aanzien van stereotiepe patronen) die gepaard gaan met verschillende symptomen (angst, depressie, agressie) die weer met verschillende typen medicatie behandeld kunnen worden, kon ik beter uit de voeten met dit model. Als neuropsycholoog ben ik echter meer geïnteresseerd in de hoofdstukken over neurofeedback, neuropsychologische rehabilitatie (gericht op TBI) en de toepassingen van neuroimaging. De ontwikkelingen hieromtrent staan nog in de kinderschoenen, maar ze gaan snel en de mogelijke toepassingsgebieden zijn veelbelovend!

Met enkele reflecties op de huidige en toekomstige interventies in sectie IV eindigt een veelomvattend en informatief boek, dat mijn hooggespannen verwachtingen wel heeft waargemaakt. De realiteit is nu eenmaal dat er nog geen scala aan evidence

based kinderneuropsychologische interventies bestaat. Maar de noodzaak hiervan en de aanzet hiertoe worden in dit boek uitgebreid en boeiend beschreven. Om kinderneuropsychologen met hooggespannen verwachtingen ten aanzien van neuropsychologische behandelingen niet teleur te stellen, zou ik voor een iets andere titel gekozen hebben die minder de nadruk legt op 'Pediatric neuropsychological assessment and intervention'. What about 'Pediatric neuropsychological assessment and intervention'?

Dorine Slaats-Willemsse